

PRZEDMOWA

Spotykamy się osobiście po dwu latach naznaczonych pandemią, które – dzięki zaangażowaniu wielu osób – diagnostyka edukacyjna przetrwała w niezłej kondycji. Odbyły się dwie krajowe konferencje, XXVI i XXVII, ukazały się dwa tomy materiałów konferencyjnych z wizerunkiem pań w maseczkach na okładce. Kilka zespołów badawczych, z Ostrołęckim Obserwatorium Oświatowym na czele, kontynuowało swą pracę i udział w konferencjach, a działacze Polskiego Towarzystwa Diagnostyki Edukacyjnej utrzymywali kontakty. Ukazała się rozszerzona i zaktualizowana wersja podręcznika *Diagnostyka edukacyjna* (Niemierko, 2021, WN PWN), prezentującego dorobek stowarzyszenia.

Mamy okres przełomu w edukacji i jej diagnostyce. Spowodowała go nie tylko inwazja koronawirusa i wywołane przez niego pozostawanie uczniów w domu, lecz także przyspieszona ewolucja metodyczna kształcenia jako etap światowej rewolucji cyfrowej. Plenarne sesje konferencji odpowiadają tym wyzwaniom: w sesji I zajmiemy się kształceniem zdalnym, w sesji II – humanistycznym aspektem diagnostyki, a w sesji III – jej aspektem pomiarowo-informatycznym. Dwa panele dyskusyjne i trzy warsztaty dopełniające konferencję mają wspólny mianownik w ocenianiu osiągnięć uczniów, szczególnie utrudnionym przez pandemię.

A oto przegląd treści referatów i doniesień konferencyjnych.

Sesja plenarna I

Przezwyciężanie pandemii w edukacji

Doniosłą problematykę diagnostyki edukacyjnej we współczesności podjęli prof. **Maciej Jakubowski** i dr **Tomasz Gajderowicz** z Fundacji Evidence Institute w Warszawie. Temat *Straty edukacyjne i gospodarcze związane z zamknięciem szkół w pandemii* bezlitośnie wskazuje na słabość naszej cywilizacji wobec klęsk globalnych. Autorzy analiz szacują wielkość straty poznawczej uczniów na około jeden rok, a do tego należałoby dodać bodaj większe straty motywacyjne. Abstrakt wystąpienia zawiera obietnicę przytoczenia interesujących danych z wielu krajów.

Zdalne nauczanie w polskich szkołach – uwagi i refleksje to artykuł dr. **Jerzego Lackowskiego** z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zawiera krytyczną analizę „doświadczeń zdalnej edukacji” w dwu latach pandemii w Polsce. W pierwszym roku dominowało zaskoczenie, zdarzał się brak komputera, a nawet miejsca do indywidualnej pracy w domu ucznia, a część nauczycieli wykazywała „praktyczne wykluczenie cyfrowe”. Sytuacja znacznie poprawiła się w roku szkolnym

2021/2022, ale poziom zdawalności egzaminów zewnętrznych w szkołach ogólnokształcących można było utrzymać tylko dzięki ich niewątpliwemu ułatwieniu przy utrzymaniu bardzo niskiej normy punktowej (30%). Ocenianie osiągnięć uczniów jest w kryzysie, bo zdalne stosowanie zadań zamkniętych prowadzi do nadużyć ze strony uczniów.

Starannie udokumentowany raport *Ogólnopolska Olimpiada Geograficzna podczas edukacji stacjonarnej i zdalnej* przedstawia dr **Maria Krystyna Szmigel**. Dowiadujemy się z niego wiele o działalności Polskiego Towarzystwa Geograficznego na rzecz najbardziej umotywowanych i najbardziej uzdolnionych do tego przedmiotu. Przygotowania do startu w Ogólnopolskiej Olimpiadzie Geograficznej trwają w zainteresowanych szkołach co najmniej rok. Problemy badawcze sformułowane przez autorkę raportu dotyczyły wpływu zmian trybu w dwuletnim okresie pandemii na przebieg i wyniki tych przygotowań. Większość badanych finalistów olimpiady była w stanie zaakceptować warunki zdalnego treningu konkursowego, a czterodniowy terenowy program towarzyszący zorganizowany przez III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni przyjęli z entuzjazmem! Nauczyciele sceptycznie ocenili sytuację braku bezpośredniego kontaktu z uczniami oraz konieczność powtarzania zaleceń. Zdaniem uczniów, stali się jednak bardziej wyrozumiali i lepiej przygotowani informatycznie.

Sesja plenarna II

Społeczna rola diagnostyki edukacyjnej

W eseju *Diagnostyka edukacyjna dla demokracji* prof. **Bolesław Niemierko** stawia diagnostyce trudne zadania wychowawcze. Ma zbierać dane o uczeniu się dzieci i młodzieży umożliwiające poszanowanie ich osobowości i doświadczeń życiowych w edukacji szkolnej. To pogłębia, lecz zarazem spowalnia ten proces i zmniejsza jego zależność od centralnego planowania. Władze polityczne często przeceniają gotową wiedzę, a nie doceniają czynników emocjonalno-motywacyjnych, które albo przyspieszają nawykowe reakcje, albo je komplikują, wyzwalając twórcze refleksje. Samorządność i działalność środowiskowa poszerzają pole uczenia się demokracji.

O potrzebie i wartości badań jakościowych w diagnostyce edukacyjnej przekonuje nas prof. **Maria Groenwald** w eseju *O decyzjach podejmowanych podczas badań. Z warsztatu badacza jakościowego*. Ta właściwość procesu badawczego upodabnia go do procesu dydaktycznego, w którym nauczyciel podejmuje tyśiące decyzji w warunkach dalekich od pewności. Diagnosta naukowy tworzy strategię badawczą wolniej i bardziej refleksyjnie, ale też wiele korzysta z własnego doświadczenia. Autorka eseju posługuje się przykładem swojego wywiadu grupowego (fokusowego), nawiązując do podstawowej literatury tej metody.

Sekcja A

Zadania diagnostyczne edukacji w pandemii

Zaburzenia emocjonalne u dzieci podczas pandemii to temat obszernego studium psychologicznego dr **Kingi Kusiak-Witek**. Autorka dokonała przeglądu literatury zagadnienia i przebadła 50 dzieci, 20 nauczycieli i 80 rodziców w Tarnowie. Zastosowała kilka metod obserwacyjnych i kwestionariuszowych, by oszacować charakter, nasilenie i skutki zagrożeń odczuwanych przez sześciolatków w związku z wydarzeniami podczas izolacji w domu rodzinnym i po powrocie do placówki edukacyjnej. Stwierdziła, że blisko 60% dzieci odczuwało lęk przed chorobą, ponad 30% – przed śmiercią, a 60% odczuwało apatię i nie chciało podejmować zabawy z rówieśnikami po powrocie do przedszkola. Studium zamykają wartościowe psychologiczne rady dla rodziców i wychowawców tych dzieci.

Dr **Adam Balicki** z Zespołu Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Biłgoraju zreferował temat *Egzaminowanie i sprawdzanie wiedzy uczniów w warunkach pandemii*. Zestawił ramy prawne działań dyrektora szkoły w niezwykłej sytuacji, jaką stworzyła pandemia. Najwięcej problemów stwarza ocenianie osiągnięć uczniów, w tym egzaminy, których część straciła między-szkolną porównywalność.

Temat *Diagnozowanie osiągnięć uczniów w przedmiotach ścisłych podczas nauczania w warunkach pandemii* podjął **Krzysztof Staszkiwicz**. Diagnozowanie postaw i osiągnięć poznawczych uczniów uznał za newralgiczne zagadnienie pedagogiczne w tych warunkach. Podzielił się z nami swymi poglądami metodycznymi nauczycieli i zaczął pracę nad zbudowaniem narzędzia do pomiaru postaw uczniów.

Polonistki, **Maria Michłowicz** i **Anna Gruntkowska**, wybrały jedną ze szkół podstawowych w Krakowie, by w niej prześledzić efekt zwrotny dwu próbnych egzaminów ósmoklasisty. W raporcie *Po pandemii – w poszukiwaniu sukcesu dydaktycznego* zestawily umiejętności dobrze opanowane, jakimi okazały się interpretacje fragmentów tekstu lektur obowiązkowych, oraz umiejętności brakujące: redagowanie własnych tekstów i oceny całości lektur. Prezentacja graficzna wyników egzaminów pokazuje wahania łatwości zadań, ale przydałoby się także tabelaryczne zestawienie średnich osiągnięć według ich typu.

Z uciążliwością pandemii związany jest błyskotliwy esej dr **Gabrieli Olszowskiej** *Ocenianie. Nieodrobiona lekcja w szkole, czyli co w prawie piszczy*. Autorka zauważa, że ocenianie osiągnięć uczniów jest najsurowiej centralnie regulowanym segmentem kultury prawno-organizacyjnej szkoły. Kieruje nas do prześmiewczego Stowarzyszenia Umarłych Statutów, przeprowadza fikcyjny (wydałoby się) wywiad z jego prezesem. Zostajemy z silnym pragnieniem wyzwolenia oceniania wewnątrzszkolnego z reżimu administracyjnego i odrodzenia twórczości nauczycieli w tym zakresie.

Sekcja B

Nowe horyzonty pomiarowe w diagnostyce

Prof. **Danuta Piróg** i dr **Agnieszka Świętek** z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie zapowiadają wystąpienie na temat *Diagnozowanie poziomu umiejętności myślenia przestrzennego. Przegląd stanu badań i egzemplifikacja narzędzi*. Ta umiejętność bardzo interesuje psychologów ze względu na wpływ płci na jej opanowywanie, a także – ze zrozumiałych względów – nauczycieli geografii i wszystkich przedmiotów ścisłych. Czekamy na ogólnodostępne narzędzia jej pomiaru.

Magdalena Pokropek podjęła temat, który można by powiązać z uczeniem się przez odkrywanie i typem gamma („Teoretyk”) osobowości ucznia. Jej studium nosi tytuł *Myślenie krytyczne w środowisku nowych mediów*, gdyż autorkę fascynuje nie tylko obrona młodzieży przed informacją zdominowaną emocjonalnie. Zapowiada zbudowanie kwestionariusza do badania odpowiednich postaw.

Uczniami dysponującymi tylko wiedzą częściową z geografii zajęła się **Anna Mitura** z OKÉ w Warszawie w solidnie udokumentowanym studium *Zmiana zasad oceniania na egzaminie maturalnym z geografii w 2021 r. i ich wpływ na wyniki wybranych zadań*. Pięć przytoczonych zadań wiązało umiejętności czytania map i wykresów z wiadomościami o Polsce i o innych krajach, a rozwiązania polegały na wypełnieniu tabeli. Nowy model punktacji wyników niekompletnych niewiele podniósł łatwość zadania, ale miał duże, niekiedy wręcz życiowe znaczenie dla pewnej liczby maturzystów.

O zmianach w regulaminie i oprzyrządowaniu egzaminu maturalnego opowie nam dr **Agnieszka Sendur** z Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Jej wystąpienie, zapowiedziane abstraktem, będzie miało tytuł *Matura z języka obcego – podróż przez sześć dekad*. W tej podróży zaobserwujemy wielki postęp metodologiczny diagnozy. Czy także emocjonalny, to zapewne temat do dyskusji.

Sekcja C

Badania stosowane na start, czyli współpraca Wydziału Pedagogicznego UW ze środowiskiem edukacyjnym Ostrołęki (część I)

Dr **Olga Wysłowska** i **Magdalena Krakowiak** z Uniwersytetu Warszawskiego przedstawiają międzynarodowy projekt badawczy PARTICIPA obejmujący Prawa dzieci do partycypacji w kontekście przedszkolnym. Tak wczesny udział (polski odpowiednik „partycypacji”) dziecka w procesach uspołeczniających, w tym wyrażanie poglądów i wdrażanie do poszanowania inności, trzeba uznać za bardzo pomyślny dla demokratyzacji kształcenia. Wstępne badania pokazały, że polskie przedszkola są pod tym względem zaskakująco zróżnicowane.

Zaawansowane koncepcyjnie i metodologicznie studium uspołeczniania uczniów w szkole zatytułowane *Kompetencje społeczne ostrołęckich ósmoklasistów i ich znaczenie dla relacji rówieśniczych* przedstawili dr **Aleksandra Jasińska-Maciążek**, **Maja Gajda**, prof. **Paweł Grygiel** i prof. **Roman Dolata**. Wykorzystali literaturę anglojęzyczną, by objaśnić pojęcie kompetencji społecznych (ang. social skills)

i ich dyspozycje składowe, w tym zwłaszcza empatię poznawczą i emocjonalną. Przebadali ponad 300 ósmoklasistów, których rodzice zgodzili się na ich udział w projekcie. Stwierdzili duże zróżnicowanie rozwoju psychospołecznego uczniów wyrażające się najmocniej we wsparciu lub odrzuceniu przez rówieśników. Sporządzili cenną pedagogicznie listę dobrych praktyk polegających na stwarzaniu uczniom okazji do „praktykowania prospołeczności” i przewycięzania tendencji, zwykle wyniesionych ze środowiska domowego, do reakcji agresywnych.

Zdalne nauczanie w ostrołęckich szkołach podstawowych to raport badawczy **Joanny Stelmach**. Pierwszy rok pandemii obfitował tam – według nauczycieli, uczniów i rodziców – w problemy techniczne, a drugi rok przyniósł zmęczenie fizyczne i psychiczne oraz wiele problemów osobistych. Z ankiet wiemy, że w obydwu latach nauczyciele (90%) więcej czasu poświęcali na przygotowanie lekcji, a uczniowie (60%) – na uczenie się w domu. Na przyszłość – radzi autorka raportu – trzeba starannie monitorować ilość pracy uczniów oraz zadbać o ich osłabione relacje rówieśnicze.

Sesja plenarna III

Awans technologiczny diagnostyki edukacyjnej

Erudycyjnie i heurystycznie imponujące studium *Twardy reset – edukacja po pandemii* zaprezentowali dr **Franciszek Wyrwa** i dr **Michał Wyrwa**, stali uczestnicy konferencji PTDE. Jego głównym pojęciem jest nowa normalność (ang. a new normal), akceptacja zmiany sytuacyjnej dokonującej się niezależnie od zamiarów społeczeństw, takich jak pandemia lub efekt cieplarniany. Taka zmiana jest z oporem dostrzegana i niesprawnie zarządzana, co wynika z kulturowej inercji ludzkości. Sytuacja postpandemiczna wymaga jednak pozytywnych nastawień, w tym do treści, metod i organizacji kształcenia szkolnego. Konieczne będą aprobatą wielość ścieżek rozwojowych młodzieży, personalizacja programowa, i kształcenia hybrydowego, bogatego technologicznie.

Silny zespół rodzinny **Jasińskich** – dr **Elżbieta**, dr **Marek**, mgr **Łukasz**, dr **Michał** i dr **Laura** – z Politechniki Wrocławskiej, od lat dzielnie współpracujący z PTDE, przedstawił studium *Podniesienie efektywności diagnozowania kształcenia w szkolnictwie wyższym i średnim z wykorzystaniem narzędzi informatycznych dla edukacji stacjonarnej i zdalnej w okresie pre- i postcovidowym*. Autorzy dokonują przeglądu dostępnych narzędzi informatycznych kształcenia, poczynawszy od popularnego Teamsa, wskazują na ich walory i ograniczenia. Uważają, że po okresie jednostronnie cyfrowym, gdy „e-świat” zastąpił świat realny, pojawi się okres hybrydowy, ale „średniowieczna klasa z ławami i tablicą szkolną” już nie wróci, więc dbać należy o nowe technologie kształcenia.

Dr **Inga Bator** z OKE w Krakowie przygotowała informację zatytułowaną *Nowe rozwiązania informatyczne w służbie systemu egzaminowania – EGON*. Ten system egzaminowania online zbudowała prywatna firma elektroniczna, korzystając z Funduszy Europejskich. Obejmuje zadania zamknięte i otwarte, wymagające udziału egzaminatorów. Autorka informacji wyszczególnia korzyści z systemu dla szkół, OKE i CKE.

Planowane zmiany we wskaźnikach EWD objaśni nam **Grzegorz Humenny** prezentujący Wydział Analiz Wyników Egzaminacyjnych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Reforma oświatowa 2017 roku zdezaktualizowała *Kalkulator EWD* dla gimnazjum. Nowy algorytm będzie także ograniczony do placówek edukacyjnych i wyodrębnionych ($n > 30$) grup uczniów, ale jego konstrukcja awansuje z klasycznej teorii testu do teorii probabilistycznej (*IRT*), zgodnie ze światowymi trendami w psychometrii i w międzynarodowym *Programie Oceny Umiejętności Ucznia (PISA)*. Wykorzysta egzamin ósmoklasisty i maturę, pozwalając na porównania liceów ogólnokształcących i techników, ale oddalając się mocno od diagnozy rozwojowej pojedynczego ucznia i od warsztatu edukacyjnego typowego nauczyciela.

Sekcja D

Postępy diagnostyki przedszkolnej i różnicowej

Dr **Joanna Gózdź** z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach zapowiada nam przedstawienie wersji eksperymentalnej Prób Gotowości Szkolnej (PGS). Przeprowadzenie tego rodzaju prób jest obowiązkiem wszystkich nauczycieli wychowania przedszkolnego. Abstrakt wystąpienia zawiera wykaz umiejętności wiadomości objętych próbami oraz informację o ich pretestowaniu na ponadstuosobowej próbie 5–7-latków.

Zespół: dr **Zuzanna Sury**, dr **Jakub Kołodziejczyk** i dr **Katarzyna Smoter** z Uniwersytetu Jagiellońskiego przedstawił raport badawczy na temat *Dyrektorzy i dyrektorki polskich przedszkoli wobec ewaluacji zewnętrznej realizowanej jako obowiązkowe badanie placówek oświatowych między 2009 a 2021 rokiem*. Ten obowiązek został obecnie zniesiony i zastąpiony kontrolą administracyjną. Wśród blisko 500 dyrektorek i dyrektorów opinie na temat pożytku z ewaluacji zewnętrznej były mocno podzielone, wyższe w przypadkach dłuższego stażu na tym stanowisku. Większość przyznała jednak, że ewaluacja zewnętrzna miała wpływ na robocze decyzje i że zamierza kontynuować diagnozy w formie ewaluacji wewnętrznej.

Krzepiący meldunek z działalności Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli przedstawia **Krystyna Dynowska-Chmielewska** pod tytułem *Uczeń zdolny – w poszukiwaniu modelu diagnozy*. Centrum przebałało prawie 700 uczniów szkół podstawowych i średnich nominowanych jako „zdolni” przez swoich nauczycieli. Zastosowano duże baterie testów psychologicznych potwierdzających te nominacje. Autorka referatu jest świadoma ryzyka, jakie rozpoznawanie uzdolnień stwarza w szkole jednolitej: wyobcowania z grupy i „niesprawiedliwego” podniesienia wymagań. Hasło „Każdy uczeń jest zdolny”, sformułowane w małopolskim projekcie badawczym, można by uzupełnić słowami: ...na swój sposób, co podkreśli zadania diagnostyki.

Dr **Stanisław Plebański** z Akademii Kaliskiej, który wraz z śp. dr Kornelią Rybicką od wielu lat wspomagał Polskie Towarzystwo Diagnostyki Edukacyjnej wdrożeniami psychologii poznawczej w liceum ogólnokształcącym i refleksjami teoretycznymi, jest autorem rozprawy *Symbioza diagnozy poznawczej i pozapoznawczej*. Zawarł w niej informacje o Carol Dweck koncepcji dwu nastawień: na

trwałość pamiętanej wiedzy i na rozwój kompetencji. Międzynarodowe badania piętnastolatków PISA scharakteryzował jako przykład innowacyjności, bo jeszcze w 2015 roku dominowało w nich tradycyjne nastawienie na trwałość, a już w 2018 roku pojawiło się silne nastawienie na rozwój. Niestety polscy uczniowie okazali się mało postępowi, ubodzy w kompetencje metapoznawcze, zorientowani na odtwarzanie materiału. Autor rozprawy, fizyk o zainteresowaniach psychologicznych korzystający równoległe z literatury anglojęzycznej i polskiej oraz własnych doświadczeń pedagogicznych, sam jest przykładem nastawienia na rozwój!

Sekcja E

Przyjazne przedmioty ściśle

Edukacja przestrzenna na lekcjach matematyki. Diagnoza umiejętności uczniów na podstawie egzaminów zewnętrznych to tytuł analiz, których dokonał **Jerzy Paczkowski** z Oddziału Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Trzon analiz stanowi 80 otwartych zadań maturalnych z geometrii przestrzennej z ostatnich kilkunastu lat. Stereometria okazuje się niepokojąco trudna dla uczniów, co autor przypisuje brakowi ćwiczeń wyobraźni przestrzennej na niższych poziomach kształcenia. W swym referacie zamieszcza pięć zgrabnych zadań wymagających tej wyobraźni, a rozważać je mogą wszyscy czytelnicy materiałów w konferencyjnych, bez względu na specjalność przedmiotową.

Beata Wąsowska-Narojczyk z Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli dostarcza nam raport z kolejnych trzech lat diagnozy w ramach realizacji projektu „Połowa drogi”. Jego tytuł to *Diagnoza umiejętności matematycznych uczniów w dobie koronawirusa*. Diagnoza wykazała, że w latach 2019–2021 nastąpił wzrost umiejętności uczniów w zakresie rozumowania i argumentowania oraz działań w geometrycznej przestrzeni płaskiej, ale spadek w zakresie biegłości rachowania i rozwiązywania zadań tekstowych, wzrosła też tendencja do opuszczania trudniejszych zadań otwartych. Te spostrzeżenia mają na razie metodologiczny status hipotez, bo próba uczniów, mimo że kilkusetosobowa, była celowa, najłatwiej dostępna, nie zaś reprezentatywna, losowa.

W abstrakcie *Analiza statystyczna testu online ze względu na czas i liczbę powrotów do rozwiązań zadań* dr **Jacek Stańdo** z Politechniki Łódzkiej zapowiada przedstawienie wyników próbnego zastosowania platformy internetowej Math4you. Ten system e-egzaminu usprawnia diagnozowanie zewnętrzne matematycznych osiągnięć uczniów.

To prostsze niż Ci się wydaje – edukacja pozaformalna to tytuł opracowania metodycznego, w którym dr **Małgorzata Krzeczowska** i dr **Mirosława Przeworowska-Kawala** z Uniwersytetu Jagiellońskiego przekonują nas do upowszechniania wiedzy w toku spotkań i warsztatów dla zainteresowanych dziedziną. Przedstawiają przykłady emocjonalnie bogatych scenariuszy prowadzących uczestników zajęć do samodzielnego i zespołowego odkrywania (model gamma uczenia się) naukowych praw chemii. Temat jest wsparty metodyczną literaturą anglojęzyczną, a ujęty bardzo przystępnie i spuentowany – z dużym poczuciem humoru – graficznie.

Sekcja F

Badania stosowane na start, czyli współpraca Wydziału Pedagogicznego UW ze środowiskiem edukacyjnym Ostrołęki (część II)

Ostrołęckie obserwatorium oświatowe zebrało wiele różnych danych edukacyjnych, a wśród nich te, które dotyczą uczenia się języka angielskiego w szkole podstawowej. Ich analizę dr **Paulina Marchlik**, dr **Kamila Wichrowska** i dr **Aleksandra Jasińska-Maciażek** przedstawiły w raporcie *Efektywność nauczania języka angielskiego w szkole podstawowej*. W każdej z czterech umiejętności – słuchanie, mówienie, czytanie i pisanie – uczniowie ostrołęccy uzyskali wyniki wyższe od średnich krajowych, które jednak należą do niższych w Europie. Na podstawie swoich badań autorki raportu formułują przekonujące zalecenia dydaktyczne.

Temat o dużej doniosłości społecznej podjęli prof. **Roman Dolata** i dr **Marek Smulczyk**. Nosi tytuł *Analiza zjawiska academic resilience w ostrołęckich szkołach podstawowych*, a zawarty w nim anglojęzyczny termin, funkcjonujący już w psychologii jako „rezyliencja”, można by wprowadzić do diagnostyki edukacyjnej jako prężność rozwojową. Oznacza odporność ucznia na ograniczenia spowodowane niekorzystnymi warunkami, w tym przede wszystkim brakiem korzystnego zaplecza rodzinno-środowiskowego. W siedmiu szkołach podstawowych w Ostrołęce uczniów z rodzin o niskiej pozycji społecznej osiągających wysokie wyniki egzaminu ósmoklasisty i wysokie oceny wewnątrzszkolne było ponad 10 procent, a badania międzynarodowe PISA pokazały, że Polska należy do krajów, w których układ „niski status rodziny, wysokie osiągnięcia” jest stosunkowo częsty. Przełamywanie „determinizmu statusowego” autorzy tego studium uznają za zjawisko niezwykle pomyślne i dowodzą wpływu wsparcia ze strony nauczycieli na jego występowanie.

Magdalena Pokropek jest autorką raportu zatytułowanego *Nadużywanie Internetu przez uczniów w Ostrołęce*. Około 500 uczniów szkół podstawowych w Ostrołęce opisało swój stosunek do Internetu, a ich wypowiedzi zostały skategoryzowane jako „zdominowanie życia przez Internet”, kontrola czasu i kontrola emocji. Autorka podzieliła badanych na trzy porównywalnie liczebne grupy niskiego, średniego i wysokiego uzależnienia. Stwierdziła, że w każdej z tych grup wsparcie ze strony nauczycieli, rówieśników i – najszerzej – rodziny pozwala przeciwdziałać nadużywaniu Internetu.

Interesujący dla każdego nauczyciela diagnosty temat samooceny egzaminowanego podjęły dr **Monika Jakubowska-Mirek** i dr **Ewa Stożek**. W artykule *Pewność wyboru odpowiedzi w zadaniach zamkniętych* przedstawiły wyniki badań blisko 500 ostrołęckich uczniów rozwiązujących zadania wyboru wielokrotnego z matematyki. Wyróżniły cztery typy postaw: „samoświadomi” (średnia ocena 4+), „asekuranci” (4, głównie dziewczęta), „przegranii” (3-) i „celebryci” (3, zbyt pewni siebie). Historia pomiaru dydaktycznego zna wiele prób łączenia pomiaru emocji z pomiarem osiągnięć poznawczych, ale skale łączne nie zyskały uznania egzaminatorów. Mimo to zalecenie, by rozpoznawać samoocenę uczniów, jest niewątpliwie trafne. Warto byłoby zbadać związek pewności wyboru odpowiedzi ze sprawczością jako cechą spostrzegania społecznego.

Organizacja stacjonarnej konferencji krajowej PTDE w trudnym okresie wytchnienia między falami pandemii stała się możliwa dzięki pomocy wielu instytucji i osób oddanych sprawom diagnostyki edukacyjnej i rozwoju szkolnictwa.

Serdecznie podziękowania kierujemy do Jego Magnificencji prof. dr. hab. Piotra Borka – rektora Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej – za gościnne przyjęcie uczestników XXVIII krajowej KDE. Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej odbywa się już po raz drugi w murach tej uczelni. Pierwsza, której tematem była *Teoria i praktyka oceniania zewnętrznego*, miała miejsce w 2001 roku. Uczestniczyli w niej także badacze z Niemiec, Wielkiej Brytanii i Ukrainy.

Szczególne słowa podziękowania kierujemy do prof. Uniwersytetu Warszawskiego dr. hab. Romana Dolaty. Dzięki niemu i jego zespołowi możemy sukcesywnie poznawać efekty wieloletniego projektu badań stosowanych „Ostrołęckie obserwatorium oświatowe” realizowanego na potrzeby polityki oświatowej.

Serdecznie dziękujemy współorganizatorom konferencji, a szczególnie młodemu zespołowi Katedry Badań nad Edukacją Geograficzną kierowanej przez prof. Uniwersytetu Pedagogicznego dr. hab. Danutę Piróg. Dziękujemy dr. Łukaszowi Cieślikowi – dyrektorowi Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli – ze współpracownikami za udział we współorganizacji konferencji i promowanie współpracy między zespołami badawczymi a praktykami kierującymi placówkami oświatowymi i nauczycielami pracującymi z młodzieżą. W czasie Konferencji służą temu między innymi panele dyskusyjne i warsztaty.

Uczestnikom konferencji i Autorom wszystkich tekstów życzymy nieustających osiągnięć poznawczych, satysfakcji społecznych i miłych wrażeń w jesiennym pięknym Krakowie.

Maria Krystyna Szmigel i Bolesław Niemierko